

Advies: Opportunities en noden voor een Vlaamse defensie- industrie en -innovatie

Vlaams Parlement
27 februari 2025

VARIO

Vlaamse Adviesraad voor
Innoveren & Ondernemen

Context en aanpak

Adviesvraag

Vraag om advies van voormalig minister van Economie, Wetenschap en Innovatie Brouns (eind april 2024) tegen eind oktober 2024

1. Een analyse van de (wijzigende) beleidskaders in het Waalse Gewest, federaal, de NAVO, de Europese Unie
2. De opportuniteiten voor en noden van de Vlaamse industrie en kennisinstellingen in de veiligheids- en defensiethematiek
3. Een mapping van de Vlaamse stakeholders met een potentieel in de veiligheids- en defensie-initiatieven en van de strategische sectoren en/of domeinen

Tegelijk

Resolutie Vlaams parlement over het versterken van de defensie-gerelateerde industrie in Vlaanderen (18 april 2024)

Evalueren en zo nodig bijsturen van de zgn. richtlijn-Muyters met betrekking tot steun aan O&O-projecten met mogelijke militaire affiniteit, en de bestaande juridische kaders voor ondersteuning van O&O voor dual use gebruik en militair, bv. **door middel van een nieuwe VARIO-studie**

VARIO-advies 3: Overheidssteun voor dual use en militaire O&O&I (2018)

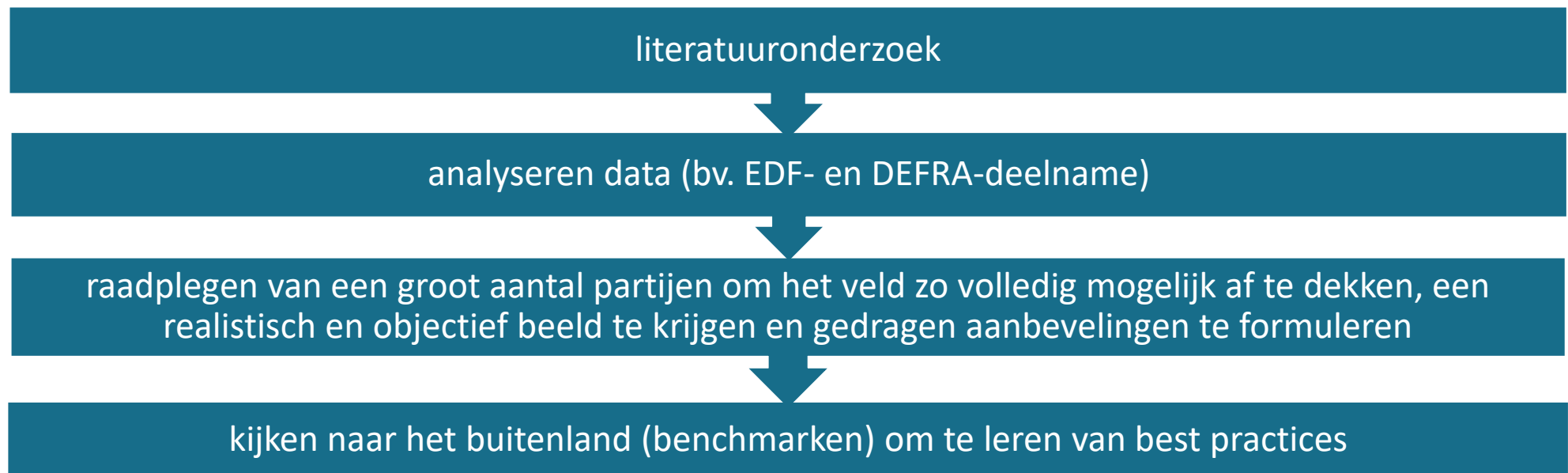

Nieuwe Vlaamse en federale regering

VARIO-aanpak adviestraject

- VARIO aanpak adviezen:
 - Vanuit evidence-based perspectief
 - Vanuit systemisch perspectief (horizontaal en verticaal)
 - Vanuit internationaal perspectief
- Vanuit economische en innovatie hoek
- Een geïntegreerd veiligheids- en defensiebeleid
- Methodologie:

VARIO-advies en analyserapport

Analyse

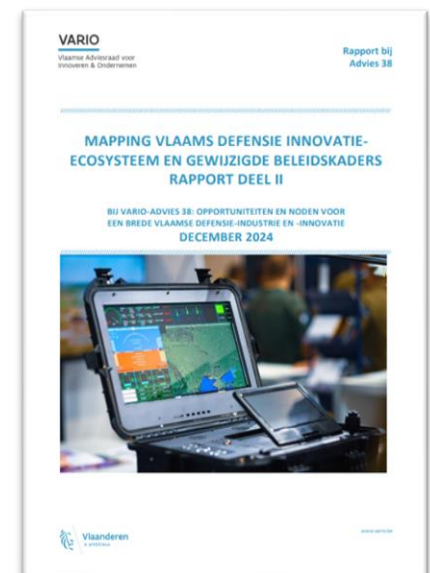
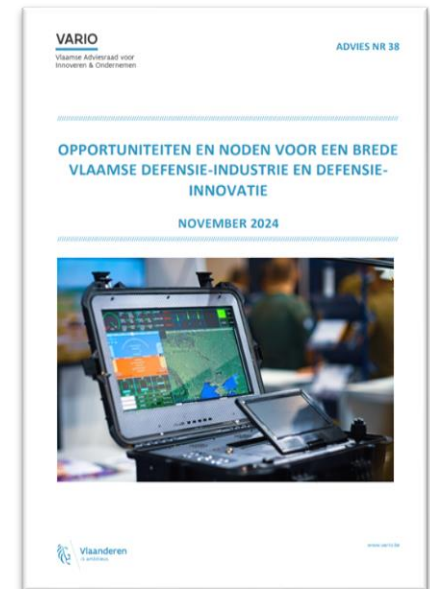
Advies

Opportunities en noden

Analyse beleidskaders

Mapping stakeholders

Aanbevelingen

Analyse opportuniteiten en troeven

Opportunities and trends

Meer middelen voor defensie-industrie en –innovatie, en economische groei in de ‘defensiesector’

- Meer behoefte aan defensiemateriaal -> verhogen investeringen in defensiecapaciteiten -> toenemende overheidsbudgetten voor defensie
- Defensie-industrie: aanzienlijke groei voorspeld (aandelenkoersen)
- Ook België (groeipad) (bron STAR Plan 2022)

Federaal Regeerakkoord:
versneld groeipad: 2% in 2029 en 2,5% in 2034

- Zoektocht naar nieuwe en geavanceerde technologieën en materiaal

Ook meer middelen specifiek voor O&O&I in defensie

- EDF: 8 miljard euro 2021-2027
- NATO:
 - Defence Innovation Accelerator for the North Atlantic (DIANA)
 - NATO-innovation fund (NIF): +1 billion euro VC fund
- België - federaal:
 - Defence, Industry and Research Strategy (DIRS) – cumulatief 1,8 miljard euro
 - Defence-related Research Action (DEFRA)

PESCO-norm: 2% nationale
defensiebudget naar militaire O&T

M€ cte2022		2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
RTD	R&T	13	22	33	53	74	95	115	136	157
	Other					44	48	49	51	53
Deelname grote programma's							80	160	307	319
Totaal		13	22	33	53	118	223	324	494	529
Gecumuleerd totaal		13	35	68	121	239	462	786	1.280	1.809

Opportunities en trends

Space en cyber: 4de en 5de operationeel gebied in defensie

- Europees strategisch kompas: “We moeten in staat zijn snel op te treden op alle operationele gebieden: op het land, op zee en in de lucht, evenals in de cyber- en de kosmische ruimte”.

kansen voor Vlaamse spelers in die domeinen

Innovatie en toenemende interactie militaire en civiele toepassingen

- Defensie(oplossingen) steeds afhankelijker van digitale hulpmiddelen;
- Technologie speelt een steeds grotere rol bij oorlogsvoering, verdediging en beveiliging
- Innovatie en technologische doorbraken in civiele sectoren worden steeds meer toegepast op het gebied van defensie; succesvolle integratie van commerciële technologieën.
- Vaak ontwikkeld door kmo's

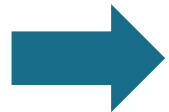

kansen voor nieuwe spelers. De defensie-industrie is niet alleen de thuisbasis van gevestigde spelers, maar kleinere (niche)bedrijven zien opportuniteiten en startups die zich richten op veiligheids- en defensietechnologieën

Opportunities en trends

Toenemende internationalisering van waardeketens, ook in defensie-industrie

- Waardeketens worden complexer, moeilijker toegankelijk voor kleine spelers (?) ingewikkelder voor exportcontrole

Opportunities: In welke ketens kan Vlaanderen een cruciale schakel betekenen?

Vraag naar co-ontwikkeling door ministerie van defensie

- (Belgische) defensie gewend om 'ready-made' goederen aan te kopen
- Gezien trend naar/en nood aan meer hoogtechnologische (dual use) producten in defensie, nood aan samenwerking (triple helix)

Van gesloten systeem naar co-ontwikkeling en samenwerking
Meer kansen voor Vlaamse bedrijven en kennisinstellingen

Opportunities en trends

Verduurzaming van/in defensie

- bijkomende ontwikkelingsuitdagingen en nood aan innovatieve oplossingen, waarvoor samenwerking met hoogtechnologische bedrijven en/of civiele onderzoekscentra een oplossing kan bieden.

een extra opportuniteit voor Vlaamse actoren

Nieuwe veiligheidsnoden m.b.t. kritieke infrastructuren

- Kwetsbaarheid elektriciteitsnetten, watersystemen, pijpleidingen en volksgezondheidsdiensten, havens

Extra opportuniteiten voor Vlaamse actoren:

- Nieuwe markt rond offshore security
- Algemene defensie- en veiligheidsgerelateerde observatiemiddelen

Troeven en sterktes

Eigenheid van het Vlaamse ecosysteem

- Hightech en klein, jong = agile om op korte termijn in te spelen op nieuwe noden
↔ OEM's
- Niches en cutting edge technologie
- Sterk uitgebouwd Vlaams cluster ecosysteem
 - met sterktes (Blauwe Cluster, FLAG, Flanders Space, EUKA (Flanders Make))

Excellent basisonderzoek aan de kennisinstellingen (universiteiten, hogescholen en SOC's) troef van het ecosysteem

- Vrij generieke expertise, niet defensie-specifiek
- Spin-offs

Vlaamse beleidsinstrumenten die inspelen op trends

- Uitgebreid Vlaams clusterbeleid
 - Programma Innovatief Aanbesteden (voor veiligheidsluik)
 - Beleidsplannen Cyber en AI-programma
 - ...
- Maar onvoldoende aangepast aan kenmerken van Defensieprojecten

Troeven en sterktes

Strategische ligging Vlaanderen

- Vlaanderen ligt vlakbij de belangrijke beslissingscentra (EU, ESA, NAVO). In die centra moeten ook (technische) keuzes gemaakt worden
- Neutraliteit van klein land
- Daarnaast behoort de haven Antwerpen-Brugge tot de drie grootste havens van Europa, wat zowel opportuniteiten als grote veiligheidsuitdagingen met zich meebrengt.
- Logistiek knooppunt met sterke infrastructuur qua luchthavens, wegennet, spoornet en havens

Strategisch en economisch belang

Analyse uitdagingen en knelpunten

Advies

Knelpunt: Geen duidelijk Vlaams kader defensie-industrie en innovatie

- Defensie was beleidsmatig verre van prioriteit
- Recent meer aandacht voor defensie- en veiligheidsindustrie en innovatie
- Maar momenteel nog onduidelijk en ontradend beleidskader:
 - Bedrijven:
 - ✓ VLAIO, DCSG (export), FIT, PMV
 - Kennisinstellingen: zoekend
 - ✓ SOC's (beheersovereenkomst met de Vlaamse Regering):
 - ❖ eigen beslissingsboom
 - ✓ Universiteiten en hogescholen (autonoom):
 - ❖ (capaciteit) ethische comités
 - ❖ Screening samenwerkingspartners?

Geen algemeen kader voor kennisveiligheid

Aanbeveling 1: Walk the talk – signaal uit het Vlaams Regeerakkoord moet gevolgd worden door duidelijk, consistent en stimulerend beleidskader m.b.t. defensie-industrie en –innovatie

➔ Wegwerken barrières en faciliteren van bepaalde elementen

Knelpunt: Te weinig overleg defensie en diverse beleidsniveaus

- Federaal STAR-plan en DIRS
 - Pragmatisch partnerschap defensie, bedrijven en kennisinstellingen
 - Rol regionale overheden?
- Vlaanderen best gepositioneerd om sterktes in Vlaamse veiligheids- en defensiesector m.b.t. O&O&I aan te duiden
 - Consortia in het kader van het EDF
 - Projecten/initiatieven - maatschappelijke return bij aankopen militair materiaal
- Positieve stappen in samenwerking tussen federale en regionale overheden
 - Samenwerking VLAIO en FOD economie als NCP voor EDF
 - Vlaams engagement m.b.t. DIANA en NIF – protocolakkoord verschillende overheden in België

Maar voorlopig geen structurele intra-Belgische samenwerkingen

Aanbeveling 2: Versterk communicatie met en inspraak bij het Ministerie van Defensie en het ruimere federale niveau

Knelpunt: Eigenheid van het Vlaamse ecosysteem

- Vlaamse veiligheids- en defensiesector weinig ontwikkeld en markt is immatuur
 - Jonge sector in volle evolutie
 - Beperkt aantal 'pure' grotere gevestigde defensiebedrijven
 - Veel bedrijven die nieuw zijn op die markt
 - Vooral 'dual use' bedrijven, met hoofdactiviteit in civiele markt
 - Vooral kmo's
 - Bijna geen waardeketens uitgebouwd en OEM's/Tier1's
 - Vlaamse bedrijven vooral toeleveranciers (begin van toevoerketen systemen)
 - Hoogtechnologisch (niches) en zeer breed qua activiteiten – sector moeilijk af te bakenen
- ➔ Bevoegdheidsverdeling en gebrek aan maatschappelijk draagvlak maakt dat sector relatief weinig ontwikkeld is in Vlaanderen

Knelpunt: Moeilijk inbreken netwerken en partnerschappen

- In internationale consortia: bv. bij EDF en maatschappelijke return aankopen Belgische defensie
 - Internationale bekendheid Vlaams potentieel?
 - Weinig zeggenschap voor 'toeleveranciers'. Het zijn vooral OEM's die sterk bepalend zijn bij de (internationale) 'agendasetting'.
- In een waardeketen (bij OEM's, TIERs)
 - Preferred partnerships?
- Beurzen voor netwerking en marketing duur

Aanbeveling 3: Faciliteer netwerken, partnerschappen en toegang tot consortia

Knelpunt: Steun voor O&O&I bij VLAIO - ondernemingen

- Invoering Omzendbrief Muyters 2018 (ter vervanging Richtlijnen Van den Brande)
- Effect invoering Omzendbrief Muyters? (2020 – september 2024)

Steun:

- Programma's (Europees, federaal, internationaal) waar reeds ethische richtlijnen van toepassing zijn
- Tweeërlei gebruik: business case hoofdzakelijk civiel

1 dossier
(2 in de pipeline)

14 dossiers

Steun na gunstig advies Ethisch en Strategisch Adviescomité

- Categorieën Militaire lijst met uitzondering van ML1-4 en 7a-7^e
- Tweeërlei gebruik: business case hoofdzakelijk militair

5 dossiers

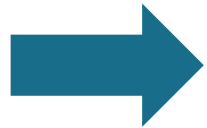
Wat kan nog niet?

Geen steun aan offensieve wapensystemen

- Categorieën Militaire lijst van ML1-4 en 7a-7e

Knelpunt: Steun voor O&O&I bij VLAIO - ondernemingen

- Impact invoering Omzendbrief Muyters?

Beleid met de handrem op

Aanbeveling 4.1: Na versoepeling in 2018 is het nu tijd voor een nieuwe stap: laat restricties uit de Omzendbrief Muyters los

- Noodzakelijke signaalfunctie naar alle actoren in de defensiesector toe
- O&O&I spillovers civiel en militaire toepassingen faciliteren

Exportkader: (1) product en (2) bestemming

Knelpunt: Toegankelijkheid O&O&I-instrumentarium

- Modaliteiten en beoordelingskaders van generieke financieringskanalen zijn niet altijd even geschikt voor projecten in defensiesector
 - Lange doorontwikkeling
 - Steunpercentages? TRL-level indeling?
- Evaluatie: waar bevinden er zich barrières?

Aanbeveling 4.2: Stel Vlaamse steuninstrumentarium voor O&O&I open en werk barrières weg

Toenemende vraag vanuit Defensie naar kennis bij de kennisinstellingen

- Kennisinstellingen opereren en bepalen zelf hun werkingskader
- SOC's werken binnen beheersovereenkomst met Vlaamse Overheid

Praktische en financiële implicaties:

- Aparte fysieke en digitale faciliteiten
- Onduidelijkheid m.b.t. publicaties en eigendomsrechten

➔ Kader rond kennisveiligheid speelt hier belangrijke rol

Aanbeveling 4.3: Begeleid en faciliteer geïnteresseerde kennisinstellingen in hun toegang tot de defensie O&O&I

Aanbeveling 4: Faciliteer O&O&I in de veiligheids- en defensiesector

Knelpunt: Export vergunningen – level playing field?

- Initiatieven EU of NAVO context: bv. EDF, volgende generatie gevechtsvliegtuigen, andere aankoop- en samenwerkingscontracten
- Onduidelijkheden toekomstige export vergunningen kunnen nefaste gevolgen hebben voor Vlaamse actoren en internationale ambities
 - Nood aan rechtszekerheid

Aanbeveling 5.1: Hanteer voor Vlaamse export Europees referentiekader

Knelpunt: Export vergunningen – een lang en complex proces

- Lange doorlooptijd voorafgaande exportmachtiging
 - Efficiëntie winsten mogelijk? afstemming proces veiligheidsmachtiging?
 - One-size-fits all? (type activiteit, actor...)
- Lange doorlooptijd voor het verkrijgen van vergunning

Aanbeveling 5.2: Zorg voor efficiëntie winsten bij exportcontrole – doorlooptijd export machtiging

Aanbeveling 5: Zorg voor export level-playing field op Europees niveau

Knelpunt: Eigenheid van de veiligheids- en defensiesector

1. Sector met specifieke eigenheid zowel qua toegang, markt, ...

- Openbare aanbestedingsprocedures zijn uitdaging voor 'nieuwe' actoren
 - Gesloten, moeilijk om weg te vinden
 - Heeft Defensie voldoende kennis van Vlaamse spelers en hun technologie?
- Beperkte (afzet)markt
 - Belgische defensie is beperkte afzetmarkt
 - Toegang tot buitenlandse klanten?
 - Groeiende internationalisering en competitiviteit van toevokerketens
- Europese veiligheids- en defensiemarkt is gefragmenteerd – internationaal protectionisme
 - Verschillende landen hebben verschillende wapensystemen en leveranciers
- Revenu-model meer risicovol
 - Afzetmarkt relatief klein en versnipperd
 - Schaalgrootte nodig in kapitaalintensieve sector met lange investeringscyclus

➔ Komen Vlaamse actoren voldoende 'aan bod'?

Knelpunt: Eigenheid van de veiligheids- en defensiesector (vervolg)

2. Strengere (en 'eigen') technische specificaties en veiligheidsvereisten dan in civiele markt
 - Doorontwikkeling nodig?
3. 'High risk' sector
 - Security clearance nodig
 - Moeizaam en lang proces voor 'nieuwe' actoren
 - Organisatorische en financiële investeringen – uitdagingen:
 - Soms extra investeringen nodig bv. dupliceren van labo's
 - Extra uitdaging voor kennisinstellingen = open en internationaal georiënteerd

Aanbeveling 6: Faciliteer toegang tot en samenwerking met Ministeries van Defensie

Aanbeveling 6.1: Ondersteun bedrijven en kennisinstellingen bij toegang krijgen tot Ministerie van Defensie en maak Vlaamse troeven kenbaar

Aanbeveling 6.2: Faciliteer kennisinstellingen en bedrijven bij bekomen van veiligheidsmachtiging

Knelpunt: Uitdagingen m.b.t. financiering van/investeringen in bedrijven actief in defensie

- (tot voor kort?) Terughoudendheid banken om kredieten en andere financiële diensten te verstrekken aan defensiebedrijven
 - Imago sector
 - ESG-criteria - ecologische en sociale verantwoordelijkheid en deugdelijk bestuur

A new European Defence Industrial Strategy (EDIS): *“the EU sustainable finance framework is fully consistent with the Union’s effort to facilitate the European Defence industry’s sufficient access to finance and investment. It does not impose any limitations on the financing of the defence sector”*

- Ook het ophalen van Venture Capital wordt als moeilijk beoordeeld
 - Meer ‘ongebruikelijke business’: economisch verhaal en slaagkansen
 - Toewerken naar exit is complex: timing en ‘aan wie’
 - PMV?

Aanbeveling 7: Doe grondige analyse van financierings/investeringsnoden en neem actie om obstakels weg te werken

Bedankt

Vragen?

Danielle Raspoet

VARIO-directeur

+32 (0)496 24 37 81

Danielle.raspoet@vlaanderen.be